

Araştırma Makalesi/Research Article

HULÛSÎ-İ BİTLİSÎ'NİN EHL-İ SÜNNET DERGISİNDEKİ ŞİİRLERİ

Poems of Hulûsî-i Bitlisî in The Ehl-i Sünnet Magazine

Prof. Dr. Ekrem BEKTAŞ

Harran Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Şanlıurfa, Türkiye.
ekrembek13@yahoo.com
ORCID: 0000-0001-9205-2913

Geliş/Received: 24.02.2026

Kabul/Accepted: 28.03.2026

Hakem Değerlendirmesi:

İki Dış Hakem
Çift Taraflı Kör Hakem

Çıkar Çatışması:

Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek:

Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Etik beyan:

Bu çalışmanın hazırlanması sürecinde etik ilkelere uyulmuştur.

Lisans: CC BY-NC 4.0

Yayımlanan makalelerde Araştırma ve Yayın Etiğine riayet edilmiş; COPE (Committee on Publication Ethics)'un Editör ve Yazarlar için yayımlanmış olduğu uluslararası standartlar dikkate alınmıştır.

ÖZ

Bitlis'te Nesimîoğulları olarak bilinen bir aileye mensup olan Hulûsî, 1880 yılında Bitlis'te doğmuştur. İlk ve ortaöğrenimini Bitlis'te bitirdikten sonra memuriyete başlamıştır. Hukuk alanındaki yükseköğrenimini tamamladıktan sonra Adalet Bakanlığında uzun yıllar hâkim olarak çalışmıştır. Ayrıca şair, Abdurrahim Zapsu'nun çıkardığı Ehl-i Sünnet mecmuasının muhtelif sayılarında bazı şiir ve yazılarını da neşretmiştir. Şairin söz konusu dergide yayımlanan şiirlerinin büyük bir kısmının basılmış olan kitaplarında yer almadığını tespit ettik. Bundan böyle Hulûsî-i Bitlisî'nin Ehl-i Sünnet dergisindeki 23 manzumesini konu alan bu çalışma hazırlanmıştır. Ayrıca şairin Sönmez dergisinde yayımlanan bir şiiri ile bilimsel bir çalışmadan alınmış bir kıt'ası da çalışmaya dâhil edilmiştir. Klasik şiir geleneğinden yararlanan Hulûsî'nin aruz ve hece ölçüleri ile serbest tarzda kaleme aldığı toplam 25 adet manzumesi bu makalede değerlendirilmiştir. Bu çalışmada, öncelikle manzumelerin şekil ve muhtevaları hakkında kısa bazı bilgiler verilmiş, daha sonra bunlar vezin ve anlam açısından düzeltilmiş ancak şairin bazı tasarruflarına dokunulmadan metinler olduğu gibi sunulmaya çalışılmıştır. Böylece Bitlisî'nin şairliğinin ürünü olan Ehl-i Sünnet dergisindeki şiirleri ilgililerin takdirine ve değerlendirmesine sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Nesimîoğulları, Hulûsî-i Bitlisî, Hulûsî Aktürk, ehl-i sünnet dergisi, şiir.

ABSTRACT

Hulusi, who belonged to a family known as the Nesimîoğulları in Bitlis, was born in Bitlis in Hulûsî, who belonged to a family known as the Nesimîoğulları in Bitlis, was born in Bitlis in 1880. After completing his primary and secondary education in Bitlis, he entered public service. Following the completion of his higher education in law, he served for many years as a judge in the Ministry of Justice. In addition, the poet published some of his poems and writings in various issues of *Ehl-i Sünnet*, a journal edited by Abdurrahim Zapsu. We have determined that a large portion of the poet's poems published in the aforementioned journal are not included in his printed books. Therefore, this study has been prepared focusing on 23 poems by Hulûsî-i Bitlisî published in the journal *Ehl-i Sünnet*. Additionally, one poem by the poet published in the journal *Sönmez*, as well as a "kıt'a" taken from a scholarly work, have also been included in the study. A total of 25 poems by Hulûsî, who draws on the classical poetic tradition and composed in aruz and syllabic meter as well as in free verse, have been examined in this article. After providing brief information about the form and content of the poems, the texts have been corrected in terms of meter and meaning; however, certain authorial preferences have been preserved, and the poems have been presented as faithfully as possible to the originals. Thus, the poems published in *Ehl-i Sünnet*, representing Bitlisî's poetic production, are submitted for the appreciation and evaluation of interested readers.

Keywords: Nesimîoğulları, Hulûsî-i Bitlisî, Hulûsî Aktürk, journal of ehl-i sunnet, poem.

Giriş

Osmanlının son dönemi ile Cumhuriyetin ilk yarım asrı arasında yaşamış ve daha çok hukukçu kimliğiyle tanınmış olan Hulûsî-i Bitlisî (ö. 1967) ile ilgili tarafımızdan daha önce iki bilimsel makale yayımlanmıştır. Bunlardan, “Hulûsî-i Bitlisî (Aktürk) ve *Terkîb-Bend*'i” [Bektaş 2024, s. 15-30] başlıklı makalede şairin/yazarın hayatı eldeki bilgiler doğrultusunda ilk defa bilimsel olarak ortaya konulmuş, eserleri hakkında açıklayıcı kısa bilgiler verilmiş ve *Terkîb-bend* adlı manzumesi bilim âleminin istifadesine sunulmuştur. Aktürk'le ilgili yayımladığımız “Hulûsî-i Bitlisî *Elvâh-ı Seb'a* Adlı Eseri” [Bektaş 2024, s. 479-524] başlıklı ikinci çalışmada ise yazarın 1331-33 / 1912-1915 yıllarında Kerkük Sanayi Mektebi Matbaasında eski harflerle neşrettiği ve sırasıyla “eserin yazılış sebebi, çocukluk, gençlik, evlilik, aile ve insanlık âlemi” konularını ele aldığı *Elvâh-ı Seb'a* adlı eseri Latin harflerine aktarılıp genel okuyucunun istifadesine sunulmuştur.

Hulûsî-i Bitlisî ile ilgili araştırmalarımız devam ederken onun bazı şiirlerinin eserlerine dâhil edilmediğini, bir kısım şiirlerin bazı süreli yayınlarda özellikle de Abdurrahim Zapsu (ö. 1958) tarafından çıkarılan *Ehl-i Sünnet* dergisinde yayımlandığını tespit ettik.¹

Bu çalışmada şairin öncelikle bu mecmuada yayımlanan manzumeleri olmak üzere kitaplarında yer almayan ya da muhtelif dergilerde tespit ettiğimiz şiirleri üzerinde durulmuştur. Öncelikle şiirlerin içeriği hakkında kısa açıklayıcı bilgi verilmiş daha sonra şiir metinleri, aruz vezni ile yazılmış ise kalıpları ile beraber sunulmuştur.

Şairin ister dinî ister içtimai olsun üzerinde duracağımız tüm şiirlerinin dinî bir hassasiyet diğer bir ifade ile tevhidî bir bakış açısıyla yazıldığı görülmüştür. Bu da şiirin, şairin düşünceleri için bir araç olduğu veya şekilden ziyade manaya daha çok önem verdiği gerçeğini ortaya koymaktadır. Şairin ele aldığımız şiirlerinden bazıları bir ayet tefsiri, bir kısmı dinî ve içtimai mevzular, diğerleri de şairin tanıdıklarına yazdığı methiye veya mersiye ile *Ehl-i Sünnet* dergisinin misyonu ve abone sayısının artırılması için yazılan tanıtım içerikli şiirlerden ibarettir.

Ehl-i Sünnet dergisinde Hulûsî-i Bitlisî'nin ayet tefsiri olan üç manzumesini tespit ettik. Tefsiri yapılan ayetlerden ilki “Allah nezdinde din ancak İslâm dinidir (Âl-i İmrân,19); ikincisi “Nereye baksan Allah oradadır (Bakara 115); üçüncüsü de “Yer o dehşetli sarsıntısıyla sarsıldığında... (Zilzal 1)” ayetidir.

“Allah nezdinde din ancak İslâm dinidir.” ayetini tefsir eden şair, dinin özellikle de İslam dininin mahiyetini izah etmeye çalışır, Hz. Muhammed'in Mirâc mucizesine sık sık değinerek Necm (9) suresindeki “*Kâbe kavseyn/İki yay aralığı kadar*” ibaresini iktibas eder. Dünyayı bir ceset olarak gören Hulûsî, dinin de o cesedin canı/ruhu olduğunu söyleyerek dünya-ahiret dengesine vurgu yapar. Mesnevi nazım şekliyle yazılmış manzumenin tamamı 13 beyit olup *Ehl-i Sünnet* mecmuasının 7 Kasım 1947 tarihli nüshasında neşredilmiştir.

Derginin 14 Kasım 1947 tarihli sayısında yayımlanan manzume de “Nereye baksan Allah oradadır. (Bakara 115)” ayetinin tefsiridir. Aruz vezniyle ve mesnevi nazım şekliyle yazılan manzumede, madde ile mana diğer bir ifade ile dünya ile ahireti kıyaslamaya çalışan şair, Allah'ın varlığını bazı delillerle ispat etmeye çalışır.

Şairin “Kıyamet” başlıklı manzumesi ise Zilzal suresi 1. ayetinin bir nevi tefsiri olup 1 Nisan 1950 tarihli *Ehl-i Sünnet* dergisinde yayımlanmıştır. Aruzla ve mesnevi formunda yazılmış manzumede, ilim ve fennin ilerlemesiyle bilim ve teknik alanında da gelişmeler kaydedildiğini ancak yıldız ilmiyle kıyametin ne zaman kopacağını kestirmenin mümkün olmadığını söyler. Gelecekle ilgili olan meseleleri Allah'tan başka kimsenin bilemeyeceğini vurgular.

¹ “Dinî Ahlakî ve İlmî Haftalık Gazete” olarak tanımlanan mecmua toplam 140 sayı olarak neşredilmiştir. Gazetede “İman, İbadet, İslam Tarihi, Münevverler, Şark Âlimlerinden, Tefsir, Fıkıh, Hadis, Tasavvuf, Siyer” gibi sabit başlıklar altında dinî bilgilere ilave olarak yurt içi ve diğer İslam ülkelerindeki gelişmelere yer verilmiştir.” Şairin/yazarın “Ehl-i Sünnet” dergisinde yayımlanan şiir ve düzyazılarının listesini “Hulûsî-i Bitlisî (Aktürk) ve *Terkîb-Bend*'i” adlı çalışmamızda vermiştik.

Bitlisî'nin *Ehl-i Sünnet* dergisinde (24 Ekim 1947) yayımlanan ilk manzumesi "Haccetü'l-vedâ" başlıklıdır. Şairin H. 1366/M. 1946 yılında hac farızasını yerine getirirken kaleme aldığını ifade ettiği manzumesi aruz vezniyle ve mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Hz. Peygamber'in veda haccına değinen şair, hacca giden yüz binlerce Müslüman'ın Kabe'de, Safa-Merve ve Arafat'ta yapmaları gereken haccın farzları üzerinde durur. Aruz kusurlarının az görüldüğü manzume şairin klasik şiirdeki başarısını ortaya koyması açısından kayda değerdir.

Şairin dinî içerikli ikinci manzumesi de söz konusu derginin 31 Ekim 1947 tarihli sayısında "İlticâ" başlığıyla yayımlanmıştır. "Sığınma, birisinin himayesi altına girme" anlamına gelen "ilticâ" kelimesiyle şair Allah'a sığındığını zımnen bildirmiş ve Allah'ın bazı sıfatları üzerinde durarak acziyetini dile getirmiştir. Aruz vezniyle yazılan manzume tevhid/münâcât içerikli olup gazel formunda yazılmıştır.

Hulûsî'nin aynı dergide (21 Kasım 1947 Cuma) ve aynı temada yayımlanan bir diğer şiiri de "Câzibe" başlığını taşır. Tabiatın cezbediciliği/alımlılığı üzerinde duran şair, şiirinde Doğu'dan ve Batı'dan birçok filozofun adını anar. Serbest tarzda yazılan şiir şairin *Cihânşümül Özler yahut Felsefî Vecizeler* adlı eserinde de yer almaktadır. (Aktürk 1951, s. 12)

Hulûsî-i Bitlisî'nin dostlarını övmek üzere yazdığı methiyeleri ya da bazı tanıdıklarının ölümlerine yazdığı mersiyeleri onun sosyal ve edebî çevresi hakkında ipucu veren manzumelerdir. *Ehl-i Sünnet* dergisinin 1 Mayıs 1948 tarihli sayısında "Mehmet Âkif" başlıklı bir manzumesi yayımlanan Hulûsî, İstiklal Marşı şairi büyük Âkif'i (ö. 1936) edep dünyasının ummanı olarak görür ve onun meziyetlerine dikkat çeker. Manzumenin sonunda Âkif'in, yakın dostlarından Baban-zâde Ahmed Naim Efendi (ö. 1934) ile "cennet-i alâ"da buluşup Hz. Muhammed'in nurani meclisinden feyiz alacaklarını söyler. Aruz vezniyle ve methiye türünde yazılmış 8 beyitlik bir manzume olup muhtevası bakımından dikkat çekicidir.

Şairin aynı derginin 15 Aralık 1948 tarihli nüshasında "Bitlis Milletvekili Arif Özdemir'in Ölüm Tarihi" başlığıyla yayımlanmış bir tarih kıt'ası yer almaktadır. Hicri 1368 Miladi 1948 yılında vefat eden Arif Özdemir, birinci dönem (1920-1923) ve sekizinci dönem (1946-1948) TBMM'de Bitlis milletvekili olarak bulunmuştur. (Işık, 2023) Milletvekili Özdemir'i Bitlis'in yüz akı olarak gören şair, onun Bitlis'teki Özdemirlerle Nesimîoğulları aileleri arasındaki sevgiden dolayı paylaşılmadığını nakleder. Aruzla yazılan 4 beyitlik kıt'a şiir tekniği açısından zayıftır.

Hulûsî'nin ölümüne tarih düşürdüğü şairlerden biri de Mehmet Süleyman Teymuroğlu'dur (ö. 1964). Aslen Van'ın Başkale kazasından olan Teymuroğlu uzun süre TBMM'de zabıt memuru olarak çalıştığı için Aktürk'ün yakın arkadaşlarından birisi olmalıdır. Şairin bu tarih kıt'ası Adem Ceyhan (2022, s. 402-477) tarafından yayımlanan "Mehmet Süleyman Teymuroğlu ve Şiirleri" adlı makalede tespit edilip bu çalışmaya dâhil edilmiştir.

Şairin Kurban Bayramı dolayısıyla Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki'ye (ö. 1951) hitaben yazdığı bir şiiri de aynı mecmuanın 1 Kasım 1948 tarihli baskısında yayımlanmıştır. Hece vezni ve dörtlülüklerle yazılan şiirde, Kurban Bayramı'nı Arafat'ta geçiren müminlerin getirdikleri tehlîl² ve tekbîrlerle³ oluşan manevi atmosfer üzerinde durulmuştur. Türkçe okunan ezanın tekrar Arapça olarak okunmaya başlanması meselesinin Ahmet Hamdi Akseki döneminde olduğuna işaret eden şair son dörtlülükte Akseki'nin oturduğu makama layık ve Diyanet reislerinden bu yönüyle fâik/üstün olduğunu söyleyerek şiirini bitirmiştir.

Hulûsî Aktürk, Ankara Üniversitesi DTC Fakültesinde düzenlenen "Mevlana Gecesi" vesilesiyle bir yazı/şiir kaleme alır ve *Ehl-i Sünnet* dergisinin 15 Ocak 1950 tarihli sayısında neşreder. Aktürk, üstad ve kardeşim diye hitap ettiği Kemal Edib Kürkcüoğlu'nu (ö. 1978) böyle bir tören/gece tertip ettiği için tebrik ve takdir eder ve düzenlenen bu özel geceye hasta olduğundan dolayı katılmadığından üzüntüsünü dile getirir. Kemal Edib'i "...sizin gibi ilmî, tarihî, medenî, ilahî şahsiyetlere her ihtiyar medyûn-ı şükrândır." cümlesiyle yüceltir ve bir beyitte de Mevlanâ

2 Kelime-i tevhîdi, "Lâ ilâhe illallah" sözünü söyleme.

3 Bayram namazlarında, kurban kesilirken veya toplu bir hareket esnâsında birlikte okunan, "Allâhu ekber Allâhu ekber lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber Allâhu ekber ve lillâhi'l-hamd" şeklindeki Arapça ifade.

Mesnevî'sinin Kur'ân'ın özü olup doğu ve batıya nur saçan bir eser olduğunu söyler. Serbest tarzda yazılan şiirde özellikle "adalet, hürriyet, meşrutiyet, müsavat, Komünizm ve Masonluk" gibi kavramlarla Doğu ve Batı'yı diğer bir ifade ile Müslüman âlemi ile Hristiyan dünyasını karşılaştırır. Batılı devletlerin sömürgeciliği altında yaşayan Müslümanların hürriyete kavuştukları vurgulanır.

Aktürk'ün bir diğer manzumesi de söz konusu derginin Ocak 1951 sayısında "Mevlid-i Şerif Gecesi" başlığıyla yayımlanmıştır. Manzumede genel olarak Mevlid gecesinin kutsallığından, *Kur'ân*'da Allah tarafından övülen Hz. Muhammed'in beşere getirdiği hidayet nurundan ve âlemlere rahmet olarak gönderildiğinden bahsedilir. Aruz vezniyle yazılan manzume toplam 7 beyittir. Matla beyti mukaffa olmayan manzumenin makta beyti matla gibi kendi arasında kafiyeli olup manzume kıt'a nazım şeklini andıran bir tarzda yazılmıştır.

Hulûsî'nin söz konusu dergide yayımlanan diğer şiirleri de periyodik olarak on beş günde bir çıkarılan *Ehl-i Sünnet* dergisi hakkında yazılmış manzumelerdir. Şairin yakın dostu Abdurrahim Zapsu'nun sahibi ve başyazarı olduğu derginin iman ile küfür mücadelesinde üstlendiği misyonu, dinî neşriyatta yaptığı büyük hizmetleri ve okuyucuların böylesine önemli bir dergiye sahip çıkmaları gerekliliği gibi konular üzerinde durulur. Şairin bu konudaki ilk manzumesi "Ehl-i Sünnet" başlığıyla 1 Ocak 1948 tarihli sayıda neşredilmiştir. Aruz vezniyle ve kıt'a nazım şekliyle yazılan manzumede *Ehl-i Sünnet* dergisinin madde ile mana sırlarının sığınağı olduğu, hak ve tevhit davasına dayandığı için çelikten bir kale ve birliğin aynası olduğu vurgulanır.

Aynı derginin 1 Şubat 1948 tarihli sayısında "Yüksek Minareden Sayhalar" başlığını taşıyan ve aruzla yazılan manzume de *Ehl-i Sünnet* mecmuası övgüsündedir. Dergide yer verilen konu başlıklarını (tefsir, hadis, tevhid ilmi, fıkıh, siyer, tasavvuf ve kelim) sıralayan şair, derginin yayımlandığı dönemdeki büyük hizmetlerini nazara verir. Toplam 5 beyit olan manzumenin matla beyti mukaffa olmadığı gibi makta beyti ise kafiyeli olup kıt'a nazım şeklini andırmaktadır.

Nesimioğlu Hulûsî'nin, aynı derginin 15 Mayıs 1948 tarihli sayısında yayımlanmış bir diğer şiiri de "Şarkın Şerefli Tacirleri" başlığını taşır. Serbest tarzda yazılan şiirde Doğulu zengin tüccarların *Ehl-i Sünnet* dergisine abone olup maddî yardımda bulunmalarını teşvik etmek üzere kaleme alınmıştır. Bazı şahısların sadece mesleğini (müftü), adını (Sabri) veya soyadını (Özdemir) zikreden şair, zekâtın ve bağışların öneminden söz eder. *Ehl-i Sünnet* mecmuasını seyyar bir dershaneyle benzeten Hulûsî, zenginleri maddi bağışlarıyla maneviyatın sesi olan dergiye destek olmaya davet eder. Özellikle Selahaddin-i Eyyubî (ö. 1193), İdris-i Bitlisî (1520) ve Fatih Sultan Mehmed'in (ö. 1481) adını anan şair *Ehl-i Sünnet* dergisini alıp okuyan kimselere Allah, *Kur'ân* ve Hz. Peygamber'in yardımcı olduğunu söyler.

Hulûsî, yaşadığı devrin önem atfedilen bazı sosyal meseleleriyle ilgili şiirler yazmayı da ihmal etmez. Cumhuriyet'in ilk yıllarında hararetle tartışılan *Kur'ân-ı Kerîm*'in Türkçeye tercüme edilme meselesine Aktürk de ilgisiz kalmamış ve konuyla ilgili düşüncelerini şiir yoluyla topluma ulaştırmıştır. Söz konusu derginin 15 Nisan 1949 tarihli sayısında "Kur'ân Tercüme Edilebilir mi?" başlığıyla yayımlanan şiirde, bir müçtehidin ortalıkta gezinip *Kur'ân*'ı tercüme ettiğini, bu işe girişen kişinin Masonlar adına *Kur'ân*'ı tahrif etmek istediğini, yapılan tercümenin asla *Kur'ân* sayılmayacağını, Müslümanlara tefsirin kâfi olduğunu, *Kur'ân-ı Kerîm*'in Arapça indirilmesinin pek çok hikmetinin bulunduğunu ifade eder. Şiir 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

Derginin 15 Mayıs 1949 tarihli nüshasında "Şarkın Bahâr Nergisleri" başlığıyla yayımlanan manzume de aruz vezniyle ve gazel nazım şekliyle yazılmış olup konusu itibarıyla bir bahariyye'dir.⁴ Toplam 11 beyit olan manzumede, Allah'ın kudret sıfatının tezahürü olan güzellikler üzerinde durulmuştur.

Şairin "Ayaş İçmece Suyu" başlıklı şiiri de *Ehl-i Sünnet* mecmuasının 15 Ekim 1949 tarihli baskısında yayımlanır. Ankara'nın tarihî bir ilçesi olan Ayaş, içmece ve kaplıcalarıyla da tanınır. İçmeceler Ayaş-Beypazarı yolundan 3 km içeride yer alan ve şifalı olduğuna inanılan bir yerdir. Muhtemelen şair Hulûsî sağlık sorunlarından dolayı söz konusu içmecelere gitmiş ve bu

⁴ Dîvân edebiyâtında bahar tasvirinin konu edildiği manzumelere verilen isim.

kaplıcalarla ilgili düşüncelerini, kanaatlerini kaleme almıştır. Serbest tarzda yazılan ve toplam beş dörtlükten oluşan şiirde soğuk ve sıcak suyun hikmetlerinden, bu suların kaynağının nerede olduğundan, içmece suyunun iksir gibi şifa verdiğiinden bahseder.

Şairin “Sehâvet” başlıklı şiirinde de cömertlik konusu Hz. Ebu Bekir'in hayatından örnekler verilerek anlatılır ve Hz. Mevlanâ'nın sema devrinin kaynağının sehavet/cömertlik olduğu belirtilir. Cömertlikle ibadetin nasıl olması gerektiğine değinen şair özellikle gösterişten ve riyadan uzak durulması gerektiğini hatırlatır. Serbest tarzda yazılan şiir, aynı mecmuanın 15 Şubat 1950 tarihli sayısında neşredilmiştir.

Şairin dinî içerikli şiirlerinden biri de “Kânûn-ı İlâhî” başlığını taşır. “Allah'ın kanunları” anlamına gelen şiir aruz vezniyle yazılmıştır. İlk iki bendi kendi arasında, son iki mısraı da matla beyti şeklinde kendi arasında kafiyeli olan manzumenin ilk bendinde *Kur'ân-ı Kerîm*'in, Allah'ın kanunlarını içerdiğinden insan, melek ve cinler için sığınak olduğu ifade edilir. İkinci bendde de *Kur'ân*'ın muhkem (anlamı kesin ve açık) ve müteşabih (Allah tarafından kastedilen anlamın hangisi olduğu kesin olarak bilinmeyen) ayetlerinin her bir harfinin birer okyanus kadar derin anlamlar içerdiği hatırlatılır.

Aktürk'ün, aynı derginin 15 Aralık 1949 tarihli sayısında, Konyalı Hâfız Zekâî adında bir şahsın Medine-i münevverede rastladığı Kayserili müezzin hacı Hâfız Mustafa vasıtasıyla şaire hediye olarak gönderdiği bir mendil ve mektup üzerine kaleme aldığı manzumesi yer almaktadır. Manzumenin başında bu anlatılan hususlara dair açıklayıcı bilgiler bulunmaktadır. Aruzla ve farklı nazım şekilleriyle yazılan manzumenin ilk bölümünde Hâfız Zekâî tarafından kendisine gönderilen hediyeler karşısındaki şairin memnuniyeti ve gazel kısmında da şairin Hz. Peygambere olan bağlılığı dile getirilmiştir.

Avukat Hulûsî-i Bitlisî'nin “Felaket Tarihi” başlıklı manzumesi söz konusu derginin 1 Nisan 1950 tarihli sayısında tefrika edilmiştir. Derginin aynı sayısında şairin Zilzal suresi 1. ayetinin bir nevi tefsiri olan “Kiyamet” başlıklı manzumesi de yayımlanmıştır. Aruzla ve 2 bend hâlinde yazılan “Felaket Tarihi” başlıklı manzume 1950 yılında Eskişehir'de meydana gelen ve ağır hasarlara sebebiyet veren sel felaketi üzerine yazılmıştır. Sarısu ve Porsuk Çaylarının taşması sonucu binlerce ev yıkılmış ve otuz bine yakın insan evsiz-barksız açıkta kalmıştır. Her taraftan insanların yardıma koştuğunu söyleyen şair, teselli olsun diye manzume yazıp cevherî tarih (noktalı harflerle tarih) düşürdüğünü söyler.

Pakistan Devleti'nin kurucusu Muhammed Ali Cinnah'ın (ö. 1948) (Ertem, 1993) doğum günü münasebetiyle Türkiye-Pakistan Kültür Cemiyeti tarafından düzenlenen bir toplantı üzerine kaleme alınan “Armağan” başlıklı şiirde Müslüman iki ülkenin dostluğu, Eskişehir depreminde Türkiye'nin yardımına koşan ilk ülkenin Pakistan olduğunu ifade eder. Serbest tarzda yazılan şiirde Pakistan'ın ilk Başbakanı olan ve 16 Ekim 1951 tarihinde bir suikast sonucu öldürülen Liyâkat Ali Han'ın (ö. 1951) ismini anarak Ali Han'ın (Özcan, 2003) şehit ve mekânının da cennet olduğu vurgulanır.

Hulûsî-i Bitlisî *Ehli Sünnet* dergisinin 1 Kasım 1948 tarihli sayısında hemşehrisi Bediüzzaman Said Nursî (ö. 1960) hakkında bir yazı kaleme alır. “Bediüzzaman” başlıklı yazıda aruzla yazılmış üç beyitlik bir şiir yer almaktadır. Beyitlerde Said Nursî'nin zamanın bedîi olduğu ve onun *Kur'ân* tefsiri olarak kaleme aldığı *Risale-i Nurların Şeyh-zâde*'nin (ö. 1543) *Haşiye 'alâ Envâri't-tenz'il ve esrâr'i't-te'vîl*'inden (Baş, 2010), İsmail Hakkı Bursevî'nin (ö. 1725) *Rûhul-beyân*'ından (Namlı, 2001) ve Şehabeddin Mahmud el-Âlûsî'nin (ö. 1854) *Rûhu'l-me'ânî*'sinden (Eroğlu, 1989) eksik kalmadığını ifade eder.

Hulûsî'nin *Ehl-i Sünnet* mecmuası dışında *Sönmez* dergisinin Ekim 1966 tarihli nüshasında “Mi'râc” isimli bir şiiri yayımlanmıştır. Şiirin sonunda “Müellifin neşredilmekte olan *Bedialar-Tarihî Abideler Vediale* isimli eserinden alınmıştır.” notu yazılıdır. Şiirde Hz. Muhammed'in en büyük mucizelerinden biri olan Mirâc hadisesinin “ruhen mi” yoksa “cismen mi” gerçekleştiği mevzuunun İslam âlimlerince tartışıldığı fakat Mirâc hadisesinin cismen gerçekleşmesinin mümkün olduğu ifade edilmiştir. Serbest tarzda yazılan şiir yalnızca altı dizeden oluşmaktadır.

Hulûsî-i Bitlisî'nin *Ehl-i Sünnet* dergisi başta olmak üzere sair süreli yayınlarda tespit ettiğimiz şiirlerinin bunlardan ibaret olduğunu söyleyemeyiz. Çünkü şairin başka dergi, gazete ya da kitaplarda yayımlanmış veya hiçbir yerde yayımlanmamış şiirlerinin olabileceğini tahmin ediyoruz. Bu çalışma Hulûsî'nin büyük çoğunluğu *Ehl-i Sünnet* dergisinde yer alan şiirlerini içermektedir. Daha önce de ifade edildiği gibi bu manzumelerde/şiirlerde anlam ve şekil açısından ufak da olsa bazı düzeltmeler yapılmış, imla birliği sağlanmaya çalışılmış ancak mümkün mertebeye şairin tasarruflarına sadık kalınmıştır.

[Manzumeler/Şiirler]

1

“Allah nezdinde din ancak İslâm dinidir.”⁵

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Dîn nedir dünyâ nedir a'lâ nedir ednâ nedir?

*Kâbe kavseyni ev ednâ*⁶ maddesiz ma'nâ nedir?

Dîn esâsen istikâmet emreder insânlara
Nûrlu şefkat yağdırır insânlara hayvânlara

Bir cesed farz etseniz dünyâyı dîn bir cân olur
Hangi bir cânlı cesed heykellere akrân olur?

Hangi bir heykelden istimdâd edenler aldanır
Belki birkaç günlük olsun halkı aldattım sanır!

Bir de dünyâ lafzı ednânın güzel te'nîsidir
Nahv u tasrîf akl u fenn erbâbının te'sîsidir!

Dîni bir rûh farz edince i'tilâdır gâyesi
Cismi dünyâ saysan ednâdır onun hem-pâyesi!

Kâbe kavseyni ev ednâ başka bir ma'nâdır o!
Sirren idrâk sâhasında mantıkî da'vâdır o!

Hikmeten ma'nâsı yok bir mâddeye kimdir esîr?
Âkile mecnûn denir söylerse a'mâyâ basîr!

Bence dünyâ mâddedir uhrâ onun ma'nâsıdır
Mantıkî da'vâların kübrâ değil sugrâsıdır!

Dîni dünyâ mâddeyi ma'nâ ile ta'rîf eden
Her çeşit a'lâları ednâları tasnîf eden

Ehl-i İslâm'ın o mu'ciz muhteşem Kur'ân'ıdır
Kâbe kavseyn arş-ı a'lânın hakîm subhânıdır!

Emr-i tevhîdi tefekkür tam şereftir âdeme
Dîn ü Kur'ân son İlahî nûr eserdir âleme

⁵ *Kur'ân-ı Kerîm, Âl-i İmrân, 19.*

⁶ “İki yay aralığı kadar yahut daha az oldu”, *Kur'ân-ı Kerîm, Necm, 9.*

Nûr eserden istifâza etmeli nev'-i beşer
İşte "inne'd-dîne indellâhi'l-islâm"⁷ şâh eser!
Nesimîoğlu Hulûsî-i Bitlisî, 1947, S. 19, s. 1

2

"Nereye baksan Allah oradadır."⁸

[Müstef'ilün fe'ûlün müstef'ilün fe'ûlün]

Tek gözle bakma zinhâr *fe semme vechullâha*⁹
Îmânda şek bırakma Kur'ân'a vahyullâha

Herhangi sinemada âhenkli bir filmden
Az çok nasîb alanlar her mantıkî ilimden!

Hissetmede gecikmez her ehl-i mâdde ma'nâ
Gâfil yaşar mı bilmem rûh-âşinâlar aslâ?

Rûh-âşinâ olanlar te'lîf eder umûru
Hakdır bilir zuhûra perde eden zuhûru

Bir mâdde bir de ma'nâ temsilde cebhe gâye
Farz eyleriz fehûle lâyıklılık rolde pâye!

Madde demek bu dünyâ ma'nâ da belli uhrâ
Hâkim hekîm olursa sâkit kalır mı da'vâ?

Bir cepheli filimler âyîneden hayâldir
Hep cebheden temâşâ tevhide intikâldir!

Dehşet-fezâ değil mi bir çehre şeş cihetten
İnsâna arz olunsun lâhûtî her sıfattan!

Mantık şu'ûr hayâtta olmuş nizâma kâ'il
Hükm-i nizâmı tağyîr eyler mi zann-ı sâ'il?

Ma'nen ü maddeten de hikmetle tam mü'ellef
Devr ü tenevvürâtta şeksiz birer mükellef!

Ayla Güneş Utârit şeş cebheden nümâyân
Mahlûk iken esâsen lâyıklılık hakta butlân

Mahz-ı hayât olan "su" tazyîk görünce atış
Fıskırmada demâdem var bunda gizli bir iş

Toprak havâ anâsır her zerre mümkinâtta
Tebîh ile mükellef her şey bu kâ'inâtta

Mâdem ki câzibâtın te'sîri şübhesizdir
Mâdem ki istinâtsiz ecrâm da cephesizdir

⁷ "Allah katında din İslâm'dır.", *Kur'ân-ı Kerîm*, Âl-i İmrân, 19.

⁸ *Kur'ân-ı Kerîm*, Bakara, 115.

⁹ "Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü işte oradadır." *Kur'ân-ı Kerîm*, Bakara, 115.

Kuvvet esîr atomda mâdem ki müncelîdir
Tevhîde şirk koşanlar gâfil değil delidir

Ârif tegâfûl etmez esrâr-ı vâhyillâhı
"Fe eynemâ tuvellû fe semme vechüllâhı"¹⁰
Nesimîoğlu Hulûsî-i Bitlisî, 1947, S. 20, s. 1

3

Kıyâmet

[Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Beşerin ilm ile fen kudreti yükseldikçe
İhtira'âtını her sâhada gösterdikçe

Cehlinin dalgaları kendini tedhîş ediyor
Yıldırımlar gibi meçûllere kaymış gidiyor

Önce kuvvetle esîr hârikalı temsîller
Câzibe sonra motorlar medenî ta'dîller

İzdivâc etti verâsından atomlar doğdu
Bir kuduz anne gibi kendini kendi boğdu!

Boğdu denmezse de hâlen boğacak âtîde
Bir kıyâmet sarar ihyâyı da emvâtı da...

Ona bir vak'a-yı suğrâ veya kübrâ mı denir
Hâl-i müşkil mi denir yoksa mu'ammâ mı denir?

Ne kehânet ne kerâmetle kıyâmet gününü
Bilecek kim kürenin arkasını ya önünü?

Hükm-i Kur'ân'la kıyâmet günü meçûl beşere
Gaybe vâkıf olamaz ilm-i nücûmla beşere!

Vakt olur bir heyelân zelzele yâhut tûfân
Mahz-ı cennet koca bir kıt'ayı eyler nîrân!

Vakt olur ki deyişir seyrini bir seyyâre
Önceden ehl-i nücûm kâbil olur ihzâre

Buna mev'ûd olan hengâm-ı kıyâmet denemez
Beşerin sînesine zerresi gaybın sinemez!
Gerçi dünyâda beşer safsatası pek çoktur
Ehl-i tevhit var olan yerde kıyâmet yoktur!

Vakt ta'yîn edemez ilm-i nücûmla medyûm
Emr-i Kur'ân'a göre (sûre-i Zilzal)¹¹ ma'lûm
Ankara Avukatlarından Hulûsî-i Bitlisî Aktürk 1950, S. 81, s. 15.

¹⁰ Bir önceki dipnota bakınız.

¹¹ "Yer o dehşetli sarsıntısıyla sarsıldığında...", Kur'ân-ı Kerîm, Zilzal 1.

4

Haccetü'l-vedâ

[Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Muhammed Mustafâ'nın mu'cizâtı şems-i ezherdir
Vedâ haccı bu yılda ümmete bir hacc-ı ekberdir

Mukaddes Ka'be'ye milyonca İslâm toplanır saf saf
Safâ Merve meyânında ezâzil taşlanır kef kef

Arafât'tan kopan tekbîrle (Lebbeyk) benzer ummâna
Akan lâhûtî sesler yükselir tâ arş-ı Rahmân'a

Bütün erbâb-ı sünnet haşrile neşri eder temsîl
Beşer yerde melek gökte kılınmış mahremi tehlîl

Bu gün tathîr edilmiş Ka'be putlardan cereslerden
Ebû Cehl'e temâyül eyleyen ma'yûb fereslerden

Keser kurbânları hüccâc girer ihrâma sertâpâ
Buhiyrâ Herkülî ehl-i kitâb yâd etmeli Papa

Hidâyetten nasîp almış Baronlar Garb'ı çınlatmış
Dalâletten sıyrılmış âşinâlar Şark'ı inletmiş

Bin üç yüz altmış altı sâl-i Hicrî sâl-i tevhitir (1946)
Kulûb-ı ümmeti tenşît eden ersâr-ı temcittir

Hulûs-ı kalb ile doğrul harîm-i Ka'be'ye sen de
Düşün ashâb-ı fîli ol İlâhî Ka'be'ye bende!
Nesimîoğlu Hulûsî-i Bitlisî, 1947, S. 17, s. 1.

5

İlticâ

[Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

İlâhî zerreden âlemler icâd eyleyen sensin
Bütün ecrâmı envârın ile ikâd eden sensin

Zuhûrâta zuhûrun perdedir âyînedir şeksiz
Înâyetle basîret ehlini şâd eyleyen sensin

Hidâyetle dalâletten sa'âdetle şekâvetten
Tecellâ-yı cemâlinle ser-âzâd eyleyen sensin

Cehennem cennetin nârınla nûrun mültekâsında
Emîniz ârif-i billâhî âzâd eyleyen sensin

Bütün ezdâdı hayrı şerri halk etmekte lâ yüs'el
Bir ânda mümkinâtı mahv u âbâd eyleyen sensin

Dayanmış ehl-i sünnet Hakk'a cüz'i ihtiyârınla
Yine her kuvveti mahlûktan ibâd eyleyen sensin

Hulûsî ittihâdı serteser ecdâd u ahfâdı
Akâ'id fitnessinden sırran irşâd eyleyen sensin

Bütün tedbîr u takdîr hâli müşkildir mu'ammâdır
Bütün müşkilleri işkâl ü işhâd eyleyen sensin

Sana senden sığınmak dersini ârifler almıştır
Bize lâ *taknetu*¹² emriyle imdâd eyleyen sensin
Nesimîoğlu Hulûsî-i Bitlisî, 1947, S. 18, s. 1.

6

Câzibe

Yapar yıkar tabiatıyla nev-i beşer
Mahv u ispat için mahlûk mudur eser?
Esîrin esîri mi bütün mükevvenât?
Hûn-ı tabiatı Sinalar bile etmemiş heder
Kuvvet esîr cazibe atom serseri¹³
Lâl sefil ecrâm ile tedbîr ü kader
Tufân-ı tabiatıta yüzer batar ervâh
Ne buldu Nemrûtlar Ferain Süleymân ve Yûsufklar
Vâsi müzik nihâyet hazîn birer makber
Ne yazdı Gazalî Muhyiddîn Ömer Hayyâmlar
Felatun Lokmân emsâli ehl-i sefer
Kelâma rûha dekâyıka hulûl ile
Tabî'at-ı îlâhe¹⁴ intikâl ettiren mâ'ser
Cihân cihân olalı gelip geçip gidiyor
Kâfile kâfile ehl-i cennet ehl-i sakar
Yirminci asrın câzibe nârı nûru dahi¹⁵
Fen ve felsefiyâtça da İlâh imiş meger
Nesimîoğlu Hulûsî-i Bitlisî, 1947, S. 21, s. 1

7

Mehmet Âkif

[Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Büyük Âkif edeb dünyâsının ummânı Hassân'ı
Bütün Âkiflerin tâc-ı ser-i üstâd-ı zî-şânı

Mısır'dan yurduna mutlak gömülmek üzre dönmüştü
Mehmet Âkif öldü hiç ölür mü şöhreti şânı

O bir âlim o bir dâhî o bir deryâ-yı irfândı
Telâtum eyledikçe nûra garkeylerdi ezhânı

Çelikten çokça sağlam kıymeti altından elmâstan
Daha üstündü Türk evlâdının kalbinde îmânı

Zemîn âsmânlar ecnebî tutsun Âkif'e mâtem¹⁶
O bir fecr-i temeddündü yetîm etti bu devrânı

Doğurmaz mâder-i devrân hayâtta başka bir Âkif
Kemâli inletir her asra lâyük nev-i insânı

¹² "Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin." *Kur'ân-ı Kerîm*, Zümer 53.

¹³ "Cazibe atom" ibaresi *Cihânşümül Özler yahut Felsefi Vecizeler* adlı eserde "ilahe doğru" şeklindedir.

¹⁴ "Tabî'at-ı îlâhe" *Cihânşümül Özler yahut Felsefi Vecizeler* adlı eserde "Kuvvet, esîr-i ilâhe" şeklindedir.

¹⁵ "Narı nuru" *Cihânşümül Özler yahut Felsefi Vecizeler* adlı eserde "kuvvet ile esîri" şeklindedir.

¹⁶ Mısraın vezni aksak.

Babanlardan [Na'îm] merhûm ile firdevs-i âlâda
Görürler levha-i mahfûzdan mir'ât-ı Kur'ân'ı

(Muhammed Mustafâ)nın meclis-i haşmet-i înde
Alırlar enbiyânın hâteminden feyz-i rûhânî
Nesim-zâde Hulûsî-i Bitlisî, 1948, S. 35, s. 3

8

Bitlis Milletvekili Ârif Özdemir'in Ölüm Tarihi
[Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]
Çekeriz hasretini haşre kadar Ârif'in âh!
Bitlis'in yüz akı idi madde ile ma'nâda

Bir iki devre büyük millete me'bûs oldu
Hak ile halkı sıyânet ile dünyâda¹⁷

Özdemirlerle Nesîmîler onu paylaşamaz
Erdi âmâl u salâh ile murâd-âbâda

Hicrî târîhi gibi nûrlu tamâm "fikri" metîn
"İşleri âbide Bitlisililere ecdâda" 1368/1948
Nesimîoğullarından Avukat Hulûsî-i Bitlisî, 1948, S. 50, s. 14-15.

9

[Mehmet Süleymân Teymuroğlu'nün Ölüm Tarihi]
[Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]
Hayâtda ibtilâ görmüş şerefli ehl-i îmandı
Süleyman Teymuroğlu bir kazâya uğradı nâgâh
Mücevher düştü târîh Vâhid'in imdâd ile yazdım
Şehîdlerle o mağfûra inâyet kıl ricâlü'llâh¹⁸

10

Kurbân Bayram'ı Dolayısıyla
Dinimizin En Yüksek Re'isi Ahmet Hamdi Akseki
İslâm'ın mukaddes Kurbân Bayramı
Başka bayramlara nisbeten şâhtır
Maddede ma'nâda dînde dünyâda
Halkı aydınlatan en yüksek mâhtır

Arafat'tan (lebbeyk lebbeyk)¹⁹ sesleri
Bugünlerde arşı tehzîze başlar
Müminler hacılar kudsî yerlerde
Allah'ın emrine şeytânı taşlar

Üç yüz bin Müslümân tam bir âhenkle
Tekbîr tehlîl okur şimdi Ka'be'de
Sahrâlar dolduran İslâm âlemi

¹⁷ Mısraın vezni aksak.

¹⁸ "Şair, tarihin mücevher düştüğünü söylediğinden sadece noktalı harfler hesaba katılacaktır. Dördüncü mısraın noktalı harflerinin ebced hesabındaki değerlerinin toplamı, 1963'tür. Üçüncü mısradaki "Vâhid'in imdâd ile" ibaresinde ima edildiği üzere buna 1 eklenecek ve 1964 yılına ulaşılacaktır." [Ceyhan 2022: 406]

¹⁹ Hac sırasında Cenâb-ı Hakk'a hitâben söylenen, "Senin emrini yerine getirmeye hazırım, maksadım dâima sensin, muhabbetim, ihlâsım, kulluğum sanadır." anlamındaki bir cümlenin ilk kelimesidir]

Yer gökte berâber tekmîl secdede

Âşıklardan kopan cûş u hurûşla
Semâlardan inen melekler inler
Nâsûtî lâhûtî bir ihtîşâmı
Meleklerle şeksiz felekler dinler

Hâlettin müşkili er geç ayırdın
Dînimizin yüksek re'îsi Hamdi
Allâhu ekber (Tanrı ulu)dan
(Hamd ona mahsûs)dan (lillâh hamd)

Madem ayırmışız dîni dünyâdan
İslâmî talâkla ezân ikâmet
Erkeğin hakkıdır şer'an aklen de
Erkeğe edemez kadın imâmet

Talâkın dehşeti altında nûrlu
Bayanlar eder mi ırza ihânet?
İlâhi hükümler ta'lîl edilmez
Medeni Garp'ta da yok mu diyânet

Bayramı riyâsız tebrîkten kastım
Vazifen akdestir lâıksın lâıyk
Allâh makâmında pâyidâr kulsın
Başka re'îslere fâiksın fâik!

Nesimîoğlu Hulûsî-i Bitlisî, 1948, S. 47, s. 15

11

Mevlânâ Gecesi

Ankara DTC Fakültesi salonunda bu ihtîşamlı geceye ihyaya saik olanlardan şerefli üstad Kemal Edib kardeşime ithaf yol ile arz etmek isterim ki vücutça arızalı bir ihtiyarım. İlâhi törende bulunamadığım için çok üzüldüm.

Rivayete göre "euzu besmele"li hitabeniz gönüllerde derin izler bırakmıştır.

Mübarek yurdumuzun genç Müslüman bilhassa kahraman evlatlarına iman ve akaid ilham eden sizin gibi ilmî, tarihî, medenî, ilahî şahsiyetlere her ihtiyar medyun-ı şükrandır. Çünkü:

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Mağz-ı Kur'ân'dır mübârek Mesnevî
Nûr saçandır şarka garba Mesnevî

Mevlevî Semaî
Allâh rızâsı için "euzu besmele" niz
Mevlânâ gecesinde bir âbide sayılmış

Dînî celâdetiniz karşısında bayılan
Ma'nâsız maddeciler dönememiş ayılmış

Mâdde ile müellif bu manevî mevzudan kasdım şahsiyattan azadedir. Ancak yirminci asırda medenî, dinî kanaatlar da muhterem olduğuna göre:

Masonlara aldanıp dîn yağması yapanlar
Ezü besmelesiz feyz almazlar dünyâda
Adâletle hürriyet meşrutî müsavâtı
Yaşatsın Athenagoras mahâretli da'vâda!
Tâc giydi tahta çıktı o ruhanî hükümdâr

Fâtipleri temsilen Kostantinî sevdâda
Hilâl altında sâlib parladıkça parlasın
Mason tekyenişinler acı sinsi hülyâda
Yahudî morfinlerle uyuşmuş zannedilsin
Türk yurdunun Müslümân evlâtları iğvâda
Türk gençliği vahdetten teslîse meyl eder mi?
Komünizm Masonluk küfr ile i'tilâda
Her maddî i'tilânın sonucu inhinâdır?
Ma'nevî şahsiyetler zulm etmezler ibâda
Şark'ın Garb'ın vahdete bağlanan âlimleri
Ma'nâsız her maddeyi alır mı itimâda?
Yerler gökler inliyor sulh u salah derdiyle
Pakistan'a sözüm yok; Endonezya kavgâda
Ürdün Irak Suriye Suudi Arabistân
Mâzî hâl istikbâlde lâyük mı istîşhâda?
Tarih neler kaydetmiş beşeriyet gâfil mi?
Türk'ün atom îmânı her gün koşar imdâda
Va'di va'idi şeksiz Allâh ile oynanmaz
İns ü cin meb'ûsunun her emri lâyük yâda
Tevhîde imtisâlen emri nehyi bilenler
Pek bahtiyâr yaşarlar dünyâ ile uhrâda
Mesnevî kafesinde esîr mazlûm bir tûtî
Hindistân'dan eşinden feyz alarak pek sâde
O feyz ile kafesten hürriyete kavuştu
Mevlevî temsillerle gidilir Sa'dâbâd'a
**

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Maddeten sulh u felâh ma'nâ ile kâbildir
Kargadan ibret alan Kâbil ile Hâbil'dir

Ankara Avukatlarından Hulûsî-i Bitlis Aktürk; 1950, 76, s. 10.

12

Mevlid-i Şerîf Gecesi

[Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Bu gece zulmeti yırtan gecedir âlemde
Pek yüce devlet ile saltanata mazharsın

Yâ Muhammed seni *Kur'ân*'da öven Allâh'tır
Enbiyâ hâtemisin âvize-i mahşersin

İzn-i Hak'la küfrün âteşlerini söndürdün
Yalnız inse değil cinne de peygambersin

Şark u Garp hikmet-i ba'sında değildir gâfil
Âleme rahmet için şâ'ibesiz serversin

Kore toprağına düşmüş şühedâ sancağını
Arşı ma'nâda tutan dîne büyük rehbersin

Gece gündüz sana binlerle salât ile selâm
Arz eden başların üstünde çelik miğfersin

Mevlid-i pâkin için dînimizi yurdumuzu
Bizim Allâh zaferle korusun ordumuzu

Hulûsî-i Bitlisî Aktürk, 1951, S. 94, s. 13.

13

Ehl-i Sünnet

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Fahr-i âlem Ahmed ü Mahmûd Muhammed Mustafâ
Madde ma'nânın tezâhür sırrının mişkâtıdır
İstinâd-ı hakk u tevhîddir çelikten kal'adır
Ehl-i Sünnet mümkinâtın vahdetin mir'âtıdır
Hulûsî-i Bitlisî 1948, S. 27, s. 3

14

Yüksek Minâreden Sayhalar

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Koktu yer yer arş u ferşin madde ma'nâ gülleri
Ehl-i Sünnet açtı "Tefsîr" den²⁰ "Hadîs" ten safhalar

Şark'ı Garb'ı cephe cephe veçhe veçhe gasyeden
İlm-i tevhîdden yayıldı perde perde nevhalar

Müslümân evlâdı "Fıkha" çokça dikkat etmeli
Nurlu gençler asmalı kalbe "Siyer" den levhalar

İç "Tasavvuf" dış "Kelâm" ın pek veciz mi'yârıdır
Başladı yüksek minâre zirvesinden sayhalar

Allâh Allâh bahr-ı vahdet dalgalandı 'ilm ile
Nûr kalemler şâha kalktı "Ehl-i Sünnet" hilm ile
Hulûsî-i Bitlisî, 1948, S. 29, s. 3

15

Her Mâddeyi Manâ İle Te'lif Eden: Şarkın Şerefli Tâcirleri

Tiksinip kaçar mı (Ehl-i Sünnet)ten?
Husûsa tek âli (müftü) bir insân!

(Sabri) yüksel Ehl-i sünnet (Özdemir)
Abone kaydından görür mü hüsrân?

Tâcirler dindârlar zekât bahsinde
Taşırlar pek büyük kanâ'at vicdân

Mâllarından az çok sünnet ehline
Verenlerin imdâtçısıdır Sübhân

Benim hediyem de sönük sözlerdir
Hakka yardım eden olmaz peşîmân

Ehl-i sünnet neler ilhâm ediyor?
Okur anlar dinler hâlis Müslümân

²⁰ Tırnak içindeki ibareler *Ehl-i Sünnet* dergisinde ele alınan konu/bölüm başlıklarıdır.

Ehl-i Sünnet seyyâr bir dershânedir
Yıkılırsa bize gülmez mi devrân?

(İzzet)li bir tâcir abone olsa
Kabâhat sayılmaz yıkılsa cihân

(Rıza)sıyla hayra kim olsa sebep
Amel defterinden yükselir îmân

Arşın etrâfını saran melekler
Sayar hayr ehlini cennette ayân

İstanbul'da beni bilen tâcirler
Demem ki yapsınlar şahsıma ihsân

Onların içinde öz kardeşlerim
Bahr-i sefid gibi yüksek dalgalı

Zenginler de vardır dâ'im var olsun
Yaşasın bulsunlar Allah'dan emân
Demesinler sâde sünnet ehline
Ne istersin bizden bıktık el-amân?

Yurda ışık veren Şark yıldızları
Riyâsız fikrimce sayılır ummân

Kasdımız şerefli ma'rûf tâcirler
Maddede ma'nâya verirler imkân

İmzâma nisbetten fâhir duyarlar
Hak ile bâtlı tutmazlar seyyân

Onlar ehl-i sünnet er oğlu erdir
Büyüğü küçüğü tavsîfe şâyân

Selâhattin İdrîs Sultân Fâtih'i
Unutmaz rahmetle sayarlar her ân

Fazla teşrîhâta ihtiyâç yoktur
Dîndâr tâcirlerde olmaz noksân

(Ehl-i Sünnet) alıp okuyanlara
Yardımcıdır Allah Peygamber *Kur'ân*
Nesimîoğlu Hulûsî-i Bitlisî, 1948, S. 36, s 5.

16

Kur'ân Tercüme Edilebilir mi?

İlimsiz îmânsız beyinsiz gâfil
Tâze bir müçtehit doğmuş verâdan
Kur'ân'ı tercüme ettim diyormuş
Allah'la boy ölçer tahte's-serâdan
İrân'da müçtehit her yandan doğar
Kur'ân'ı tercüme ettim diyemez
Âlimler tefsîre kâdirse yapar

Tercüme kürk olsa kimse giyemez
Âteşten leblebi hiç yutulur mu?
Ma'nâsız suğrâsız kübrâ bâtıldır
Haddini tecâvüz eden bilmeli
Hangi bir mantıksız da'vâ bâtıldır
Bîçâre müştehit câhil mukallit
Masonluk nâmına Kur'ân'ı tahrîf
Etmek isterimiş tercümânlıkla
Müslümân eyler mi dînini tahrîf?
Fransız lisânı beynelmileldir
Birçok lisânlardan geniş zengindir
(Baron)²¹lar da bilir Arap lisânı
Zenginlikte banker gâyet rengîndir
Kur'ân'ı inzâlden âciz değildi
Dileseydi Allah Efgan Yunanca
Niçin dilemedi kendisi bilir?
İndirebilirdi Çince Turanca

Pusulâsız seyreden a'ma kaptanlar
Çürük kayıklarla dipsiz deryâda
Yunus balığına yutulur batır
Rezîl olur dünyâ ile ukbâda
Allâh Kur'ân'ında buyurur ki:
*Yerin yüzü kâğıt ağaçlar kalem
Olsa denizler de tamam mürekkep
Bir misil bunlara zammetse âdem*²²
Murâdına göre tefsîr yapılmaz
Nasıl kâbil olur tercüme Kur'ân
İnsâf et bîçâre müçtehit Mason
Zalûmdan cehûldan gâfil perişân
Abdestsiz Kur'ân'a el sürülmez
Sen cünüp yaşarken pîç içtîhâtla
Tercüme bahsini kapat hiç açma
Kalırsın başbaşa şer itikâtle
Kur'ân'ın i'câzı Arap dilince
Tahkîm edilmiştir Allah katında
Tercüme edilse Kur'ân denemez
Bin hikmet saklıdır her âyetinde
Hidâyet ehline tefsîr kâfidir
Hâfızlar okurken edeble dinle
Dalâlet ehline tercüme yükür
Mü'min müslim isen vecde gel inle
Eman eman eman tâze müçtehit
Sataşma Kur'ân'a tercüme yasak
İçtîhâdın tevakkufu İslâm'da
İlmen mu'cizedir eyle intibâk

Nesimîoğlu Hulûsî-i Bitlisi, 1949, S. 58, s. 15

²¹ "Baron (Akrra Dövo) meşhur Fransız ulemasındandır. Hidayete mazhar olmuş, İslam meşahiri hakkında yedi cilt eser vücuda getirmiştir." Bu verilen ismin Bernard Carra de Vaux olma ihtimali yüksektir. (Kutluer, 1993)

²² "Eğer yeryüzündeki ağaçlar kalem, deniz de mürekkep olsa, arkasından yedi deniz daha ona katılsa, Allah'ın sözleri (yazmakla) yine de tükenmez. Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir." Kur'ân-ı Kerîm Lokman 27. ayetinden mealen iktibas yapılmıştır.

17

Şarkın Bahâr Nergisleri

[Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Bahâr oldu iner lâhûtî rahmetler fezâlardan
Mübârek yurdumuz feyz almak ister âşinâlardan

Beyâz pembe latîf nûrânî nergisler kokar yer yer
Zemînde neş'esiz titrer dururlar inhinâlardan

Neden onlar da garbî erguvânlarla kıyaslanmaz?
Günahkârlar gibi inler ü kurtulmaz belâlardan

Ağaçlarda öten kuşlar çimenlerde açan güller
Menekşe lâle sünbüller bunalmış ibtilâlardan

Esîrden sırr-ı tevhitten eser ilhâm eder eşbâh
Tamâmen vecde gelmiş ma'nevî maddî nevâlardan

Bahârı lâlezârı Avrupa'nın Asiya'nın da
Temeddün bâğı bostânı bozulmuş pis havâlardan

Beşer haktan adâletten İlahî rahm u şefkatten
Uzaklaştıkça yaz güz kış da kurtulmaz kazâlardan

Kar altında uyuşmuş pembe ten nergisleri Şark'ın
Hayâtından usanmış sanki bıkmış i'tilâlardan!

Ağarmış saçları fânîlere benzer o nergisler
Toparlanmış demetlenmiş bahârda inzivâlardan!

Ser-âzâd olmak ister hür çiçekler yâseminvârî
Esir kamplarda mahrûm illere lâyık edâlardan!

İlahî şark u garbın sünnet ehli tam huzûr ister
Adâlet kudretin rahmet inâyet şefkatin göster!
Nesimîoğlu Hulûsî-i Bitlîsî,1949, S. 60, s. 12

18

Ayaş İçmece Suyu

Büyük Allah *Kur'ân'*da buyuruyor su ile
Kudret hazinemizden her şeye hayât ermiş
Soğuk sıcak suların İlahî motoru var
Beşerî motorlar da ilm ü fenle belirmiş

Hangi bir cennet için neşv ü nemâya sâik
Bir cehennem gerekir hikmetinden sorulmaz
Sidre'den mi akıyor yok ki cennetten mi?
Hayât kaynaklarının illetinden sorulmaz

Aynı iksîr gibidir Ayaş'ta içmece
Asırlardan beridir halli müşkil bilmece
Bir an için sönmüyor atışı tam kaynağın
Hikmeti illeti var süt üstünde kaymağın

Şu Ayaş içmecesini kaymaktan daha lezîz
Birçok derde devâdır hayât yolunda azîz
Kesilmeden içiniz ey koşup gelen millet!
İçi dışı temizler bedende kalmaz illet

Kaçırmayın fırsatı her sene yaz faslında
Gelin için şifâlı bir iksîrdir aslında
Madde ma'nâ ilmini telif eden zevk alır
Hulûs-ı niyyet ile içmeye koşar gelir

Ankara Avukatlarından Hulûsî-i Bitlisî Aktürk, 1949, S. 70, s. 10

19

Sehâvet

Sıddık bütün emvâlini halka dağıttığı gün
Rûhu'l-emin Peygamber'e gelmiş haber salmıştı
Bu şekilde sehâvete lüzûm var mı? Yine de
O esnâda koca Sıddık tek abâsı altında
Peygamber'in arkasında istiğrâke dalmıştı
Hakk'ın rızâsını Sıddık işitince sıçramış
"Ene razın"²³ diye dönmüş uçacak tavır almıştı
Mevlâna'nın semâ' devri bu kaynaktan akıyor
Mesnevî'yi nazmetmeden o da çok bunalmıştı
**

Bu takdîrde sehâvetle ibâdet ne demektir?
Aşağıki temsîlimiz manevî bir yemektir!
**

Berrak keskin bir sirkedir insânlarda sehâvet
Kibir riya karışır sa mezmûm şarâba döner

Ne acîptir bir tutam tuz atılırsa şarâba
Enfes sirke olur sanki toprak serâba döner

Nümâyişli bir sehâvet her ibâdet dünyâda
Gecekondu evler gibi bir gün harâbe döner

Kitâb sünnet mücibince mü'min kardeş kardeşi
Gıybet meyl eyledikçe yanar türâba döner

Çünkü gıybet pek kerîhdür ölü bir kardeşinin
Etini yemek isteyen insân gurâba döner

Şekâvetle sehâveti ibâdetle gıybeti
Taksîmde tel kıran demsâz çürük mızrâba döner

Hulûs-ı niyyet ile Allâh'a doğrulan kişi
Her hâl u harekâtında minber mihrâba döner

Ankara Avukatlarından Hulûsî-i Bitlisî Aktürk, 1950, S. 78, s. 15

²³ "Ben razıyım" anlamında Arapça bir ibare.

20

Kânûn-ı İlâhî

[Mef'ûlü mefâ'ilün mef'ûlü mefâ'ilün]

Kur'ân-ı 'azîmü's-şân kânûn-ı İlâhîdir
İnsânla melek cinnin her ânda penâhıdır
Tekmîl-i nebî zî-şân tam nûr-ı nigâhıdır
Her kutb-ı semâvînin âvîzesi mâhıdır
Kur'ân-ı 'azîmü's-şân kânûn-ı İlâhîdir

Kânûn-ı İlâhî'dir Kur'ân-ı 'azîmü's-şân
Her va'd u va'îdinden mebhût kalıyor vicdân²⁴
Muhkem müteşâbihler zî-rûhı kılar hayrân
Her âyeti her harfi her noktası bir ummân
Kânûn-ı İlâhîdir Kur'ân-ı 'azîmü's-şân

Kur'ân'a uyan buldu her mâddeyi ma'nâda
İlhâda kaçan yandı dünyâ ile ukbâda
Hulûsî-i Bitlisî, 1948, S. 31, s. 3

21

Hâfız Zekâî

Medine-i münevverede Medresetü's-şeriyye mu'allimlerinden Konyalı Hâfız Zekâî ilm ü fazilet işbu nezaketle mücehhez Hâfız Zekâî kardeşimiz aynı zamanda pek müessir mevlud okuyanlardandır. 1933 senelerinde Eskişehir'de mevlud-ı şerif arasında

[Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Amân yâ fahr-i âlem senden olmazsa eğer çâre
Enîn u nâle vü zârım çıkar bâlâ-yı eflâke
Melekler hâlîme ağlar iner gözyaşlarım hâke
mısralarını da ihtiva eden bir kaside ile cami ve cemaati inletmiş ve ağlatmış, o kasideyi tesadüfen tahmisimden çok mütehassis olarak ayrılmış, bilahare Kıbrıs Müslümanlarının daveti üzerine kâfi maaşla Kıbrıs'a oradan da mukaddes Medine-i münevvereye gelmişlerdi. 17 seneden beri Peygamber aleyhisselam Efendimizin yakınında bulunan şu Hak âşığı, din muallimi, bu yıl Ankara hacılarından Kayserili Hatipoğlu müezzin Hâfız Mustafa'ya rastlayarak Ka'be-i muazzama ile Medine-i münevverenin de isim ve resimlerini taşıyan bir mendil ihdâ ve irsali suretiyle nezaketten beni hatırlamış, mektuplarında da gelişigüzel demiştir ki:

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Hak ziyâde eylesin erzâkını hem yaşını
Çağladıkça gözyaşın mendili al sil yaşını!
Bundan başka eski divân sahiplerinden adaşı Zekâî merhumun bir beytini de yollamış, benden tahmisini özleyip gözlediğini bildirmişti.
İstibdat, Meşrutiyet, Cumhuriyet gibi üç devrin müdrüklerinden bir ihtiyarım. Ahengim Garp ve madde üslûbundan uzaksa da Şark ve ma'na iklimine pek yakındır.
Bu haysiyetle ilim ve edebiyattan anladığımız bir hakikat varsa eski ve yeni hangi bir zemin ve zamanda kaleme alınmış ve alınacak yazıların güzelini tutmak, çirkinini atmamakla beşeriyet muhtardır.
Bu inceliği belirttikten sonra Zekâî, vefai dindar bir Türk kardeşimizin mücerred ruhî arzularını yerine getirmek için -şaiibesiz- Müslümanlardan müftehir ve bağılı bulunduğu "Ehl-i Sünnet" yol ile arz etmek isterim ki:
Der-Yemenî pîş-i menî

²⁴ Va'd: Allah'ın müjdeli ayetleri, va'îd: Korkutucu âyetler.

Pîş-i menî der-Yemenî²⁵

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Ey Zekâî neşter-i aşkınla deldin sînemi
Göz göz ettin her gözünden gözlerim gözler seni

Kâbetullâh ravza-i pâk-i Resûlullâh'ı da
Mendilin üstünde ihdâ eyledin yaktın beni
**

Gözyaşı aksın ne mümkün dîde-i pervânededen
Çünkü vermiş âteşe yakmış temelden başını

Ortada baş kalmayınca göz nasıl giryân olur
Hangi el silsin o pâk mendil ile gözyaşını?

Bülbül ağlar gül güler pervâne devreyler yanar
Ey **Hulûsî** âşık-ı Leylâ'yı kim Mecnûn sanar?

(el-karîb evlâ minel-ba'îd)²⁶

"Hâk-i pâ-yı Mustafâ'ya yüz süren mesrûr olur
Her ne denlü mücrim olsa âkıbet mağfûr olur"

Matla'ım kâfi Zekâî görmedim Dîvânı'nı
Ahda sâdıklar Zekâîler bütün mebrûr olur

Rûh-ı pâk-i Ahmed-i muhtâra biz baş eğmişiz
Eğmeyenler her iki âlemde pek meksûr olur

Tûtî'nin pervâzına mani' kafestir Mesnevî
Remzi zâhir olmadıkça Mevlevî mehcûr olur

Şöhret ü şândan tecerrüt eyleyen Ethem gibi
Ârif-i billâh olanlar mutlakâ meşhûr olur

Koç koyunlar kabir u minber ortasında otlasa
Yâ **Nesimî-zâde** yâhut fitraten Mansûr olur

Ey **Hulûsî** zâhiren sen de Nesimî-zâdesin
Bâtinen i'lâya meylet etmeyen mahrûm olur

Nesimîoğullarından Avukat Hulûsî-i Bitlisî Aktürk, 1949, S 74, s. 12

22

Felâket Tarihi

[Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Su bastı Eskişehir'i dîdeler şevkat ile kan
Beş on bin âşiyân çöktü boğuldu hep harâb oldu
Otuz bin nisbetinde halk açıkta "lâ-mekân" ağlar
Nedense kızdı taşı "Sarısu" "Porsuk"la çarpıştı
Latîf arza sataştı havf u haşyet semt-i ma'nâdan²⁷

²⁵ Farsça beytin değişik varyantları vardır: "Pîş-i menî bî-menî der Yemenî/Der-Yemenî bâ-menî pîş-i menî" Bensiz/gönlün benimle değilse yanımda olsan bile Yemen'desin. Eğer gönlün benimle olsa sen Yemen'de de olsan yanımdasın."

²⁶ "Yakın olan uzaktan daha iyidir."

²⁷ Mısraın vezni aksak.

Ne hâcet mâddeten mahzûn bütün ehl-i cihân ağlar
Yaşasın yurdumuz her il tezâhürde te'âvünde
Kusûr göstermiyor... sâbit-kadem her Müslümân ağlar

İlâhî sen sabır ver halkına sıbyâna nisvâna!
Şerefli "Eskişehir'e kalb-ı rahmetten "ezân" ağlar
Sorulmaz hikmetinden kudretinden çok büyük "Allâh"
Münezzehsin zulûmden iptilâya ins ü cân ağlar
Bu nazmım bir tesellîdir nezih "Toprak"lı ihvâna
Hulûs-ı niyyetim ma'lûmsa da cismimde cân ağlar
Felâket târih-i cevher-feşândır bî-vefâ "Porsuk"
Takıldı "Eskişehir"e Mevlvî "ney"le kemân ağlar
Ankara Avukatlarından Hulûsî-i Bitlisî Aktürk 1950, S. 81, s. 15.

23

Armağan²⁸

Kültür cemiyeti Türk Pakistan'ın
Toplantısı kutlu olsun dünyâda!
Asırlardan beri Türk Müslümânlar
Pakistan'ı hürmetle alır yâda!
Eskişehir felâketi ma'lûmdur
En evvel Pakistan koştı imdâda!
Yardımları sanki kâfi gelmişti
Seylâb-zede Eskişehir âbâda!
Türk Müslümân Pakistan'ın şerefi
Ecdâddan tevârüs etmiş evlâda!
Liyakat Ali Han yüksek şehîdin
Makâmı cennettir şekten âzâde!
Pakistan'la âlem sürûr yolunda
Berâberiz her zamân her da'vâda!
Bu bir armağandır kültür nâmına
Hulûsî-i Bitlisî'den ahfâda!
Hulûsî-i Bitlisî, 1952, S. 106, s. 16.

24

Bediüzzaman

[Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Saîd-i Nursî'sin elhak bedî'üd-dehri ve'l-ehmân
Bu tefsîr-i şerîftir kudret-i ilmîyene burhân

Ulûm-ı evvelîn ü âhirîne mazhar olmuşsun
Şeff' u hâfızındır fahr-i âlem hazret-i Kur'ân

Senin Şeyh-zâde'den²⁹ Rûhul-beyân³⁰ Rûhu'l-Me'ânî³¹'den
Nedir farkı tefâsîrin bilir ancak Hakîm Sübhân
Av. Hulûsî-i Bitlisî, 1948, S. 47, s. 11

²⁸ Şiirle ilgili "M. Ali Cinnah'ın doğum günü münasebetiyle, Neşet Hulûsî Aktürk tarafından toplantıda okunmuştur." notu yazılmıştır.

²⁹ 16. yüzyılda yaşamış tefsir âlimi ve fakihî.

³⁰ İsmâil Hakkı Bursevî'nin (ö. 1137/1725) tasavvufî tefsiri.

³¹ Şehâbeddin Mahmûd el-Âlûsî'nin (ö. 1270/1854) *Kur'ân-ı Kerîm*'in tefsiri olan eseri.

25

Mi'râc³²

Bir Tulûat

Rûhen yahut cismen mi Muhammed mi'râc etmiş
Bu da'vâ âlimlerce ihtilâfa yol açmış
Bugün maddeten cismen fezâlara yükselen
İnsânlar ispât etti cismen mi'râc kâbilmiş
Asr-ı târîh şâhittir cevher saçır edyâna
Atomlar ihtirâlar bâ'is olur imâna...

Hulûsî-i Bitlisî Aktürk, **Sönmez Dergisi** Ekim 1966, S. 26, s. 13 ve 15.

Sonuç

Hulûsî-i Bitlisî'nin *Ehli Sünnet* dergisinde 23 adet, Sönmez dergisinde 1 ve bilimsel bir makalede de 1 olmak üzere toplam 25 manzumesi/şiiri tespit edilmiş ve bu çalışmada değerlendirilmiştir. Bu manzumelerden 16'sı aruz vezniyle; 3'ü hece vezniyle, geri kalan 6 adedi de serbest şiir tarzında kaleme alınmıştır. Aktürk'ün aruzla yazdığı manzumelerin kalıplarının dağılımı da şöyledir:

1. mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün: 7
2. fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün: 4
3. fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün: 3
4. müstef'ilün fe'ülün müstef'ilün fe'ülün: 1
5. mef'ülü mefâ'ilün mef'ülü mefâ'ilün: 1

Şair Aktürk'ün *Ehl-i Sünnet* mecmuasının 1947 yılından 1952 yılına kadarki bazı nüshalarında hem mensur hem de manzumeleri yayımlanır. Burada yayımlanan manzumelerinin büyük çoğunluğu aruz, bazıları ise hece vezniyle, bir kısmı da serbest tarzda yazmıştır. Aruzla yazılan manzumelerden bir kısmı mesnevî nazım şekliyle, bazıları gazel, bazıları kıt'a, bazıları da herhangi bir nazım şekline dâhil edilemeyecek bir şekilde kaleme alınmıştır. Şairin klasik edebiyatın nazım şekilleri ve türlerine vakıf olduğunu ancak gereken önemi vermediğini, bunun nedeni olarak da şiiri bir araç olarak görmek istediğinden kaynaklandığını tahmin ediyoruz. Aktürk, altı asır boyunca devam eden klasik şiir geleneğinin tesiri ve Tanzimat'tan itibaren görülmeye başlayan, Servet-i Fünûn, Fecr-i Âtî, Millî Edebiyat ve Cumhuriyet dönemlerinde de devam eden yeni şiir formlarının etkisinde kalarak manzumeler/şiirler kaleme almış bir şairdir.

Kaynakça

- Aktürk, H. (1951). *Cihânşümül özlür veyahut felsefi vecizeler*. Kanaat Basımevi.
- Aktürk, H. (1967). *Allah'ın adı ile bedialar-tarihî abideler vedialar*. Fatih Matbaası.
- Aktürk, H. B. (1966). Mirâc. *Sönmez Dergisi*, (26), 13-15.
- Bektaş, E. (2024). Hulûsî-i Bitlisî'nin 'elvâh-ı seb'a' adlı eseri. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi [Journal Of Old Turkish Literature Researches]*, 7 (2), 479-524.
- Bektaş, E. (2024). Hulûsî-i Bitlisî (Aktürk) ve Terkiib-Bend'i. *KÜLLİYAT Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, (21), 15-30.
- Kutluer, İ. (1993). Carra de Vaux, Bernard. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (C. 7, ss. 159-160). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

³² Dergide "Müellifin neşredilmekte olan *Tarih-i Abideler Vedialar* isimli eserinden alınmıştır." notu yer almaktadır.

- Ceyhan, A. (2022). Mehmet Süleyman Teymuroğlu ve şiirleri. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 29(29), 402-477.
- Ertem, R. (1993). Cinnah, Muhammed Ali. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (C. 8, ss. 16-18). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Eroğlu, M. (1989). Âlûsî, Şehâbeddin Mahmûd. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (C. 2, ss. 550-551). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Namlı, A. (2001). İsmail Hakkı Bursevî. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (C. 23, ss. 108-110). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Diyanet İşleri Başkanlığı (1993). *Kurân-ı Kerîm ve açıklamalı meâli*. (A. Özek, vd. Haz.). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Özcan, A. (2003). Liyâkat Ali Han. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (C. 27, ss. 202-203). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Işık, S. (2023). Arif Bey, (Arif-Hikmet-Özdemir). *Atatürk Ansiklopedisi* içinde. 28 Mart 2026 tarihinde [https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/1539/Arif-Bey-\(Arif-Hikmet-Özdemir\)-\(1885-1948\)adresinden](https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/1539/Arif-Bey-(Arif-Hikmet-Özdemir)-(1885-1948)adresinden) erişilmiştir.
- Baş, E. (2010). Şeyhzâde. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (C. 39, ss. 97-98). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yılmaz, M. (2013). *Kültürümüzde ayet ve hadisler (Ansiklopedik sözlük)*. Kesit Yayınları.